

SOME ASPECTS OF THE APPLICATION OF INNOVATIVE METHODS OF WORK IN THE LEISURE TIME FOR CREATING INTEREST IN YOUNG PEOPLE

Margarita Dimitrova

Medical University – Plovdiv, Bulgarian Language Section, Department of Languages and Specialized Training, Bulgaria, margovd@abv.bg

Abstract: The process of identifying the value model of a community is important in the implementation of activities with young people in the leisure time related to the development of the spiritual image of a population. The monitoring of the successful realization and modernization of the educational process leads to new knowledge about processes and phenomena in pedagogical science.

Our goals are: achieving a good communicative competence motivated by theoretical and pragmatic training; verifying a new type of experimental system on the basis of traditional and interactive learning mechanisms for leisure learning and applying different methods and tools based on our teaching experience and the model of learning.

Our tasks are defined by purpose: implementation of both interactive and traditional methods and tools, leading to the development of artistic and creative thinking.

In the exhibition we present the capabilities of each of the tools for personal development; creativity and teamwork; communication; the role of the presentations and associative tasks; place the tools for effectiveness in the educational process.

Our monitoring is related to the role of the team in the implementation of an effective educational process.

In conducting a productive dialogue with young people, we take into account the role of the teacher's charisma by creating opportunities for trust, mutual understanding and respect for students in relation to the teacher.

The work of students is stimulated by introducing appropriate levers to motivate students to high quality learning - innovative methods and techniques of work.

The conclusions from the conducted research are important and reveal the relevance and reliability of the applied methods and techniques in the educational discourse.

Students which are studying longer and using interactive methods and techniques, are providing more deep and reasoning answers. Their depth and analyticity depend on their participation in different forms of work, using both traditional methods and techniques, as well as interactive ones. The participants are placed in the same conditions and have the choice of participation.

The positive role of creative education and development through the proposed model of learning has been taken into account.

Keywords: education, extracurricular forms of work, ethics, experiment with evolving nature

НЯКОИ АСПЕКТИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА ИНОВАТИВНИ МЕТОДИ НА РАБОТА В СВОБОДНОТО ВРЕМЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ИНТЕРЕС У МЛАДИТЕ ХОРА

Маргарита Димитрова

Медицински университет - Пловдив, Секция по български език, Департамент за езиково и специализирано обучение, Република България, margovd@abv.bg

Резюме: Процесът за идентифицирането на ценностен модел на общност е важен при реализиране на дейности с младите хора в свободното им време във връзка с развитие на духовния облик на населението. Мониторингът върху успешното реализиране и модернизиране на образователния процес води до нови знания за протичане на процеси и явления в педагогическата наука.

Нашите цели са: постигане на добра комуникативна компетентност, мотивирана от теоретично и прагматично обучение; проверка на нов тип експериментална система на базата на традиционни и интерактивни механизми за обучение в свободното време и прилагане на различни методи и инструменти въз основа на нашия преподавателски опит и модел на обучение.

Нашите задачи се определят от целта: прилагане на интерактивни и традиционни методи и инструменти, водещи до развитие на художествено и творческо мислене.

В изложението представяме възможностите на всеки от инструментите за личностно развитие; за креативност и екипност: комуникация; ролята на презентациите и на асоциативните задачи; мястото на инструментите за резултатност в образователно-възпитателния процес.

Нашият мониторинг е свързан с ролята на екипността в осъществяването на ефективен образователен процес.

При воденето на продуктивен диалог с младите хора отчитаме ролята на харизмата на преподавателя чрез създаване на възможности за изграждане на доверие, взаимно разбиране и уважение у учениците по отношение на учителя.

Постоянният анализ на образователните и научните потребности за постигане на качество в цялостната работа с учениците се стимулира чрез въвеждане на подходящи лостове за мотивацията им за високо качество на обучение – иновативни методи и техники на работа.

Изводите от проведеното изследване са важни и разкриват актуалността и надеждността на приложените методи и техники в образователния дискурс.

Учениците, с които се работи по-продължително време с прилагане на интерактивни методи и техники, дават по-задълбочени и аргументирани отговори. Задълбочеността и аналитичността им са в зависимост от участието в различни форми на работа, използващи както традиционни методи и техники, така и интерактивни. Участниците са поставени в еднакви условия и имат възможност за избор при формата на участие.

Отчетена е позитивната роля на творческото образование и развитие чрез предложения модел за ученето.

Ключови думи: обучение, извънкласни форми на работа, етика, експеримент с развиващ характер

1. УВОД

Мониторингът върху успешното реализиране и модернизиране на образователния процес води до нови знания за протичането на различни процеси и явления в педагогическата наука. Един от тези процеси е свързан с възможностите на педагозите да се включат заедно с учениците и младите хора в осмислянето на свободното им време и оценностяване на това време. Извънкласните форми по литература са съществен фактор за допълнително образование и за прилагане на различни нестандартни форми на работа с цел максимални резултати в процеса на личностно развитие на учениците. В статията представяме нашите обобщения относно приложените методи и инструменти в различни формати за осмисляне на свободното време на ученици от СУ „Христо Ботев“ в с. Баните, Смолянска област, от работата ни с ученици от СУ „Св. Паисий Хилендарски“ в гр. Пловдив и от възобновена към момента дейност на сдружение с нестопанска цел „Бъдеще за децата ни“ за работа с ученици и младежи на територията на страната. В изложението представяме възможностите на всеки от инструментите за креативност и екипност: комуникация чрез възможностите на интернет; презентации, асоциативни задачи и др.

2. СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ ОТ ПРАКТИЧЕСКАТА РАМКА ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА ИНОВАТИВНИ МЕТОДИ НА РАБОТА В СВОБОДНОТО ВРЕМЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ИНТЕРЕС У МЛАДИТЕ ХОРА

Процесът за идентифициране на ценностен модел на общности е важен при реализиране на дейности с младите хора в свободното им време във връзка с развитието на духовния облик на младите хора. Това е определящо и за мотивацията на педагозите да привличат повече ученици от различни възрасти в разнообразни форми на работа. **Целите** на извънкласната дейност са свързани с личностното развитие и социализацията на учениците. Целият образователно-възпитателен процес се определя от личностното им развитие. Социализацията е *“включване (“влизане”) в обществото и утвърждаване на човека като член на съответната социална система и група”*, като особено важни са *“процесите на социално съпоставяне с околните”* (Десев, 1998, стр. 102). Важно е да проследяваме ефекта от работата в извънкласна дейност и да следим в динамика цялостното развитие на учениците чрез съпоставки. М. Грудева дефинира три вида цели в извънучилищната дейност на различните институции за работа с деца: глобални, които *“имат стратегически характер”*; конкретизирани, които *“отчитат спецификата на дейността и направлението, в което се реализира”*; и частните, които са свързани с *“дейността на конкретна извънучилищна детска общност за целия период на нейното съществуване”* (Грудева, 2004, стр. 24). Нашите цели по отношение на реализиране на извънкласни дейности в областта на литературата са:

- Учениците да развият уменията и възможностите си за творческо мислене и обогатяване на представите си за театъра, литературата и връзката им с другите изкуства.
- Да се усъвършенстват речевите умения на учениците за съобразяване с комуникативната цел при реализирането на определен дискурс и за адекватен избор на изразни средства съобразно книжовната норма,

за създаване на собствен текст, за включване в дискуссионни форми, за изява на журналистически възможности, за представяне на сцена.

- Да се развива устната и писмената реч, мисленето, паметта и въображението, познавателните интереси и творческите способности на учениците.

- Работа с учениците в групи за реализиране на творчески изяви (журналисти, писатели, артисти, технически екип). Усъвършенстване на уменията им за четене, творчество, за издаване на вестник, за работа в интернет.

За реализиране на тези цели представяме в обобщение дейностите, които реализираме с различните потребители на услуги в посочените местонахождения:

- Използване на информационни компютърни технологии в извънкласните форми на работа.

- Работа с ученици и млади хора в групи съобразно желанията: писатели и сценаристи, артисти, журналисти и технически екип. Провеждане на нестандартни форми на работа за провокиране на творческо мислене у учениците.

- Изследователска работа върху културната памет на региона и връзката ѝ с възпитанието на младите хора.

➤ **Използването на информационни компютърни технологии в извънкласните форми на работа**

Развитието на младите хора свързваме и с технологизацията. Но има и доста рискове при работата в мрежата – нарушена е сигурността; младите хора, стоящи продължително време пред компютрите, се изолират от околните, не са достатъчно комуникативни; по-добре общуват чрез Интернет, отколкото при пряк контакт; имат здравословни проблеми. Разработената национална програма за използването на компютърните технологии в училище предвижда редица възможности за адекватна и безопасна работа в мрежата. Задачата на учителите е да подкрепят програмата и да се включат чрез различни възможности в отговор на актуалността и изискванията на технологичното време. Не забравяме, че „*В жизненото пространство на човека проникват различни култури, които му влияят и го променят*“ (Тенева, 2019, стр.175).

Една от основните задачи е да се осигури достъп до Интернет и до мултимедийни средства в училищата и да се ориентира новото учебно съдържание към работа с информационни технологии във всички сфери на социалния живот. Презентира се ролята на електронното правителство, правилата в Интернет, етичния кодекс, вредите, правилата за лична сигурност. Дейностите ни включват активна позиция на учителя при запознаване на учениците с тези насоки за работа в мрежата и при усвояване и прилагане на възможностите ѝ в практиката. Създаването на модел за комуникация с учениците в Интернет пространството, работа с мултимедийни устройства и в компютърна зала предполага добра комуникация между двамата субекти в учебния процес – учител и ученици. Независимо от по-бързите реакции по отношение на технологиите при учениците, те могат да научат нови неща от преподавателя и да му предадат свои познания, т.е. да се изгради модел на взаимно доверие и уважение, на учене. Новите условия не определят учителя като демиург и знаещ всичко, а като направляващ и подпомагащ образователно-възпитателния процес, включвайки и възможностите на технологиите. Това става както в учебна среда, така и в извънкласните форми на работа.

От години създаваме подобен модел на работа с учениците както в часовете по български език и литература, така и в извънкласната дейност. В извънкласната дейност създаваме електронни варианти на литературни листове или вестник. Изграждаме медийни екипи, които създават и обработват електронни варианти на вестник заедно с ръководителя и се предлагат и на хартиен носител. Работата с компютър и в Интернет е фактор за осведоменост, за привличане към активна и целенасочена работа във виртуалното пространство не само на медийния екип, а и на всички ученици, които подготвят и изпращат материали за вестника. Това е и една от основните цели в училищната дейност. Съобразно съвременния образователно-възпитателен процес концепцията на Р. Вълчев е актуална и точна: „*Младият човек не само трябва да долавя и разбира очертанията на новия свят с неговите технологии и киберпространство, но и да бъде отговорен за себе си и този свят*“ (Вълчев, 2003, стр. 338).

Това определя и изпълнението на групови или индивидуални задачи в компютърен кабинет. Използваме Интернет възможности в свободното време за комуникация между учител и ученици по актуални културни проблеми чрез презентации. Съвместно с учениците работим и при създаването на презентации по конкретни учебни теми и във връзка с организирани инициативи. Продуктът на съвременните информационни технологии – хипертекстът – дава възможност чрез използването на различни форми (писмен текст, снимков материал, картини, рисунки, звук, анимация и др.) да се активизира рефлексията при обучението чрез различните „*гледни точки*“ при ученето (Василев, 2005, стр. 123). Чрез хипертекста създаваме допълнителна атмосфера на „вглеждане“ в казаното и направените изводи, като по този начин отговаряме на съвременните изисквания за образование дори и в свободното време.

Презентациите на учениците са собствено виждане за оформление, интерпретиращо определен литературен или културен проблем. Чрез тях учениците предлагат за дискусия своята гледна точка в двустранния процес и определят част от акцентите в определена изява.

Журналистическите умения на младите хора усъвършенстват се чрез издаването на литературни листове, посветени на важни събития – уроци спектакли, срещи с писатели, официални празници, конкурси, спортни състезания, различни кампании. По време на тези изяви отчитаме и ролята на познаването на техните музикални потребности за реализиране на по-добра връзка между учители и младежи. А чрез запознаването на младите поколения с идеите на културната памет, реализирани в народните песни, допълваме значението да се изучават спецификите на музикалните произведения и влиянието им върху творческото развитие и душевността на младите хора. Както смята Красимира Филева-Русева „Музикалноизразните средства – това е езикът на музиката, начинът на материализиране на идеята на този, който е създал конкретното музикално произведение (композиторът или безименният народен творец), това е и сложното съчетание от средства, чрез които слушателите могат да достигнат до авторската идея“ (Филева-Русева, 2019, стр. 1698).

Учениците от СУ „Христо Ботев“ в с. Баните са осмислили значението на всяка фолклорна музикална творба и подкрепят идеята да се съхрани историята на Родопите не само в теоретични разработки, а и във въздействащи и увличащи читателя художествени творби. Напускането на планината води до загуба на връзка с родното и до отродяване, но именно съхраняването на спомена за народното творчество е възможност да се актуализира знанието. И напускането на родното място ражда носталгия по миналото. Таква са изводите на учениците, които са представени образно в литературен лист, подготвен като бинарен формат на извънкласна дейност съвместно с учителя по изобразително изкуство за Деня на будителя. Символите, които учениците въвеждат в листа, са следните: България в сърцето ни; свитък с имена на забележителни личности от Възраждането до днес; “История славянобългарска”; портрети и мисли на Левски, Ботев и Вазов; рисунки на учениците по мотиви от народни песни и ракета с песента “Излез е Дельо хайдутин”, представяща връзката между съвременното младо поколение, традициите и бъдещето.

При наблюдението върху работата над вестника “Учението днес”, издаван в продължение на няколко години като информационен формат на сдружение “Бъдеще за децата ни”, установяваме следните резултати:

Учениците имат желание да създават вестник и да участват както в редакторския екип, така и като автори на текстове и други материали. Те създават свои текстове индивидуално или в екип и ги коригират заедно. Учениците се стремят рубриците да са актуални и атрактивно представени. Публикуват художествени и други творби на свои съученици. Залогат на разнообразните стилове на текстовете: научнопопулярни, публицистични, институционални, художествени, хумор и др. Включваме творби на повече ученици от различни възрасти. Значителна част от материалите са свързани с родния край и културния спомен за региона на с. Баните – отразени уроци спектакли, участия в спектакли, конкурси и други изяви в училището.

Създаването на литературни листове и вестници като инструмент на процесуалния блок е ефективно с развитието на екипността в различни формати, на образното и творческото мислене на учениците, възможностите им за създаване и коригиране на текстове, за използване на информация и способности на работа от различни учебни предмети.

Учителят е подкрепящ, фасилитатор, медиатор и водещ едновременно. При работата с учениците създаваме условия на екипност, доверие, разбиране, взаимно уважение, творчество и оригиналност.

Създаването на сайт “Информационният лист “Знание” на преподавателя, ангажиран с извънкласна дейност, е възможност за споделяне на дейностите и опита на участниците, като по този начин може да се потърсят възможностите за позитивен диалог във виртуалното пространство във връзка с ролята на новите и нестандартни методи на работа в образователната среда. В сайта са представени различни форми на извънкласна работа с учениците с участие и на родители и институции. При създаването на текстовете участват и редакторски екипи от ученици паралелно с учителя.

Оформеният редакционен колектив във всеки клас и за всяка изява има задачата да коригира предварително текстовете и да се консултира с преподавателя, да предложи начин на оформление.

Този модел на работа в извънкласни дейности провокира интереса на учениците за усвояване и прилагане на определени знания и умения. Организирането и провеждането на конференции, кръгли маси, дискуссионни форуми реализираме успешно чрез съвместно създадени презентации с основни акценти и материали за обсъждане, чрез включване на модули за значението на културната памет върху личностното развитие на младите хора, чрез развитие на журналистическите и творческите умения.

Мотивираност за саморазвитие създават и асоциативните задачи, които оказват влияние върху уменията на учениците да анализират, да отразяват представи чрез текст и картина, да обобщават и да изграждат цялостни в композиционно отношение текстове, езиково добре оформени както в устен, така и в писмен вариант. Тези задачи, включващи и групов вариант на работа, представят важноста на въведения от психолозите метод синектика за изразяване на „*групово търсене на идеи*“, за да се превърне „*неизвестното в известно*“ (Василев и колектив, 2005, стр. 115). Психолозите дават възможност за използване на този метод в съвсем опростен вариант за учениците и без специална предварителна подготовка. „*Асоциациите разкриват възможностите на всеки от участниците в урока да представи самостоятелно и оригинално своите идеи и да ги защити...*“ (Димитров, 2019, стр. 1656).

Създаването на система на работа с млади хора в свободното им време е основание за развитие на по-добри социални взаимоотношения и търсене на възможности за развитие на творческо и креативно мислене чрез екипна работа на представители от различни възрастови групи, сфери на обществения и на социалния живот. Тази система предлага впоследствие верифицирането на нови възможности за реализиране на дейности, като Сдружението разширява своя периметър от региона на с. Баните и област Смолян до дейности на територията на страната с промяна на седалището – с. Златитрап, община „Родопи“, област Пловдив. Неправителствената организация откликва на новите условия на работа в пандемична обстановка с цел преодоляване на дефицитите от пандемията и поражда на агресивност (Манчева, Р. 2020) и организира виртуален диалог като формат с развиващ характер. Срещата е реализирана с представители от различни възрастови групи – ученици от пети до 12 клас, родители, учители и представители на различни професионални направления. Темата е „Значението на споделянето // Да пробудим у себе си позитивния дух и чрез творчество да докоснем светлината в душите си заедно“.

Този формат отговаря на въпроса дали може чрез дискусия за творческия ни дух да преодолеем ограниченията си в мисленето и изразяването.

Първият модул включва разсъждения по проблема какви прегради ние си поставяме и какво не искаме да повярваме за себе си. Чрез приложения инструмент за асоциативно мислене – „Облаците в нашия живот“, участниците са провокирани в зависимост от своята личностна подготовка да определят какво ги кара да имат задръжки при споделянето и тези ограничения с какво нарушават личностното им развитие.

Вторият модул се основава на следната теза за размисъл: да помислим дали ние носим творчески дух и да потърсим заедно пътя към положителните изживявания в нашия живот, като всеки сподели какво чувства и мисли свободно, имайки пред себе си фразата „Светлите моменти в моя живот“.

Третият модул, свързан с ролята на креативността (Исинова, И., Р. Масалджиева, 2020), е определящ за формата чрез провокиране на разсъждения за формите на творчески изяви и е под мотото „Представете си, че сте сред природата и у вас се ражда идеята да творите. Какво сте сътворявали или какво бихте сътворили и защо?“.

Обобщителният модул включва създаване на визитна картичка на същността. Това е и инструментът за обратна връзка и отчитане на положителния ефект от проведения виртуален диалог за преодоляване на емоционалните зависимости (Дишкова, 2020). Направените изводи разкриват важноста на споделянето и на изкуството за преодоляване на емоционалните дефицити в условията на пандемия.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Включването на родители и институции в образователно-възпитателния процес оказва положителна роля върху развитието на социалните взаимоотношения в общността в дух на взаимно разбиране и стремеж към активна подкрепа. Чрез приложната дейност в извънкласните форми по литература създаваме траен модел на поведение с ценностни характеристики - взаимно разбиране, толерантност, уважение, милосърдие, състрадателност, съпричастност, защита на достойнството. Предлагаме метод за противопоставяне на глобалните тенденции - антагонизъм, нетолерантност, агресия, грубост, жестокост, социална апатичност.

Цялостната работа е актуална чрез разкритите етични измерения на културната памет на локалната общност в дух на толерантност и тяхната приложимост в образователно-възпитателния процес по литература за изграждане на устойчив етичен модел в процеса на провеждане на образователен експеримент с развиващ характер.

ЛИТЕРАТУРА

- Василев, В., Димова, Й., & Коларова-Кънчева, Т. (2005). Рефлексия и обучение. I част, Рефлексията – теория и практика. Пловдив: Макрос, 115
- Вълчев, Р. (2003). Аз, компютърът и гражданското поведение. //Образование за демократично гражданство, Център “Отворено образование, 338

- Грудева, М. (2004). Педагогика на извънучилищната дейност. Състояние, проблеми, модели. Варна, 24
- Десев, Л. (1998). Педагогическа психология. София: АСКОНИ-ИЗДАТ, 102
- Димитров, В. (2019). Ролята на интерактивния урок с интердисциплинарни аспекти в обучението по литература. *International Journal, Institute of Knowledge Management, Knowledge, Scientific Papers, Vol. 34.6*, 1656
- Дишкова, М. (2020). Емоционалната зависимост като бариера в междуличностното общуване. *International Journal, Institute of Knowledge Management, Knowledge, Scientific Papers, Vol. 41.6., Humanities, Skopje*, 1201
- Исинова, И., & Масалджијева, Р. (2020). Психологически аспекти и детерминанти на креативността. *International Journal, Institute of Knowledge Management, Knowledge, Scientific Papers, Vol. 41.6., Humanities, Skopje*, 1195
- Манчева, Р. (2020). Влияние на моралното безпокойство върху формите на агресия в периода на пубертета. *International Journal, Institute of Knowledge Management, Knowledge, Scientific Papers, Vol. 41.6., Humanities, Skopje*, 1209
- Тенева, Ат. (2019). VIII национална научна конференция 2019 за студенти, докторанти и млади учени. 17 години Федерация „Наука и висше образование“ гр. Пловдив. Сборник /доклади/. Пловдив: Имеон, 175
- Филева-Русева, К. (2019). Музикалноизразните средства, преподавани чрез електронен учебник за четвърти клас на общообразователното училище. *International Journal, Institute of Knowledge Management, Knowledge, Scientific Papers, Vol. 34.6*, 1698